

Reportatge Text: **Ada Castells**

DÉU SEGONS

El Nobel fa un recorregut per l'Antic Testament

A Saramago li agrada fer el gamberro i als seus 87 anys no sembla que se'n cansi. *L'Evangelí segons Jesucrist*, una novel·la del 1991, ja va aixecar polseguera entre el món cristià, i ara hi torna amb *Caïn*, editada en català a Edicions 62, en traducció de Núria Prats, i en castellà a Alfaguara. L'escriptor ens proposa un recorregut crític pels episodis més significatius del *Gènesi*. L'expulsió d'Adam i Eva, el sacrifici d'Abraham, la construcció de l'arca, Sòdoma i Gomorra, i les arts amatòries de l'apòcrifa, independent i sexi Lilith són alguns dels capítols triats per als seus estralls. Saramago parteix de la gran empenyada que protagonitza Caïn –al llibre tots els noms són en minúscula– quan retreu a Déu que no hagi evitat l'assassinat del seu germà Abel, encara que ell n'hagi estat la mà executora.

A la Bíblia, Caïn és condemnat a errar pel món i a la novel·la de Saramago també erra amunt i avall per l'Antic Testament, sense cap rumb cronològic. Com era d'esperar, i ja és trist que encara sigui així, el llibre ha escandalitzat la Conferència Episcopal Portuguesa, que no ha tingut en compte una certesa: qual-sevol creient que hagi llegit aquests episodis del *Gènesi* i l'*Èxode*, com a mínim en la intimitat, s'haurà hagut de plantejar les desavinences que exposa Saramago davant d'un Déu cruel i venjatiu. Una altra cosa és que hi ha creients que ho resolen amb el distanciament històric i d'altres, creients o no, que en fan novel·les de fina ironia i sentit de l'humor, com Saramago, a qui no es pot acusar, com s'ha dit amb prepotència, de no tenir un bon coneixement de la Bíblia. Que cadascú ho jutgi com vulgui. Per això us proposem una tria de versets del *Gènesi* extrets de la traducció de la *Bíblia catalana interconfessional* acompanyats de la respectiva al·lusió *made in Saramago*. Per les seves obres, els coneixereu.*

GÈNESI, 3:6

Llavors la dona, veient que el fruit de l'arbre era bo per a menjar i feia goig de veure i, que era temptador de tenir aquell coneixement, en va collir i en va menjar; i en va donar també al seu home, que en menjà amb ella. Llavors a tots dos se'ls obriren els ulls i es van adonar que anaven nus. Van cosir fulles de figuera i se'n feren faldars.

“Aquest episodi, que va donar origen a la primera definició del fins llavors ignorat pecat original, no s'ha explicat mai bé. En primer lloc, cal tenir present que la intel·ligència més rudimentària no hauria tingut cap problema per entendre que estar informat sempre és preferible a estar desinformat, sobretot en una matèria tan delicada com la del bé i del mal, en què un s'arrisca, sense saber-ho, a una condemna eterna en un infern que llavors encara s'havia d'inventar. En segon lloc, clama el cel la falta de previsió del senyor, que si realment no volia que se li mengessin el fruit en qüestió ho hauria tingut ben fàcil, simplement podia no haver plantat aquell arbre, o haver-lo plantat a un altre lloc, no va ser pel fet d'haver descobert les ordres de déu que adam i eva van descobrir que anaven nus. En pilotes, en la més crua nuesa, ja hi anaven quan s'enllitaven, i si el senyor no s'havia adonat d'aquesta tan evident manca de pudor, la culpa era de la seva ceguesa de progenitor, aquell que, pel que sembla incurable, ens impedeix veure que els nostres fills, al cap i a la fi, són tan bons o tan dolents com els dels altres.”

GÈNESI, 3:23

Llavors el Senyor-Déu va expulsar l'home del jardí de l'Edèn, perquè treballés la terra d'on havia estat tret. Un cop l'hagué expulsat, va posar a l'orient de l'Edèn els querubins amb la flama de l'espasa fulgurant per guardar el camí de l'arbre de la vida.

“Si és així no trigarem a morir, va dir adam, a mi no m'han ensenyat a treballar, no puc cavar ni llaurar la terra perquè no tinc aixada ni arada, i en el cas que en tingués hauria d'aprendre a manejar-les i en aquest desert no hi ha ningú que me'n pugui ensenyar, o sigui que estariem millor amb la pols que érem abans, sense voluntat ni desig. Has parlat com un llibre obert, va dir el querubí, i adam es va alegrar d'haver parlat com un llibre obert, ell que no tenia estudis.”

GÈNESI, 4:10-12

El Senyor li replicà: -Què has fet? La sang del teu germà clama a mi des de la terra! Des d'ara, doncs, seràs maleït de la terra, que ha obert la boca per recollir de les teves mans la sang del teu germà. Quan treballis la terra, ja no et donarà els seus fruits. Aniràs pel món errant i fugitiu.

“Què has fet amb el teu germà, va preguntar, i caïn va respondre amb una altra pregunta, Que potser sóc el guardaespalles del meu germà, L'has matat, Sí, però el principal culpable ets tu, jo donaria la vida per la seva si no haguessis destruït la meua, T'he volgut posar a prova, I tu qui ets per posar a prova els qui tu mateix has creat, Sóc l'amo sobirà de totes les coses, I de tots els éssers, diràs, però no de mi ni de la meua llibertat”.

SARAMAGO

ntic Testament de la mà de Caín

GÈNESI, 22:2

Déu li va dir:
-Pren Isaac, el teu fill únic, que tant es-
times, i vés-te'n al país de Morià. Allà,
a dalt de la muntanya que jo t'indicaré,
ofereix-me'l en holocaust.

“Sí, el lector ho ha llegit bé, el senyor va ordenar a abraham que li sacrificués el seu propi fill, i ho va fer amb la màxima simplicitat, com qui demana un got d'aigua quan té set, cosa que demostra que això ho tenia per costum, i un costum molt arrelat”.

GÈNESI, 11:5-7

El Senyor va baixar per veure la ciutat i la torre que construïen els homes, i es digué: “Tots formen un sol poble i parlen una sola llengua. Si aquesta és la primera obra que emprenen, des d'ara cap dels seus projectes no estarà fora del seu abast. Baixem a posar confusió en el seu llenguatge perquè no s'entenguin entre ells”.

“Després vam decidir construir una ciutat amb una gran torre, que és aquesta, una torre que arribés fins al cel, Per què, va preguntar caín, Per fer-nos famosos, I què va passar, per què la construcció està parada, Perquè el senyor va baixar per veure-la i no li va agradar, Arribar al cel és el desig de tot home just, trobo que el senyor us hi hauria d'haver ajudat (...) La història dels homes és la història dels seus malentesos amb déu, ni ell ens entén a nosaltres, ni nosaltres l'entendem a ell”.

GÈNESI, 19:23-26

Quan el sol sortia, Lot va arribar a Sóar, i a l'instant el Senyor va fer ploure del cel sofre i foc sobre Sodoma i Gomorra. Va arrasar aquelles ciutats i tota la plana, amb els seus habitants i tota la vegetació. La dona de Lot va mirar enrere i es convertí en una estàtua de sal.

“Pel que fa a la dona de lot, va mirar enrere, desobeint les ordres, i es va convertir en estàtua de sal. Fins avui encara ningú ha aconseguit entendre perquè va ser castigada d'aquella manera, si és tan natural voler saber què passa darrere nostre. És probable que el senyor volgués castigar la curiositat com si fos un pecat mortal, però això no diu gaire a favor de la seva intel·ligència, vegeu sinó què va passar amb l'arbre del bé i el mal, si eva no hagués portat el fruit a adam perquè en mengés, i ella mateixa tampoc no n'hagués menjat, encara serien al jardí de l'edèn, que mira que n'era, d'avorrit”.

Recreació d'Adam i Eva, de Friedrich Maler-Müller Müller. La mateixa parella, expulsada del paradís, segons Masaccio. La força de Caín i Abel vista per Ticià. La Torre de Babel en un gravat de Peter Brueghel, i la construcció de l'arca de Noè, segons versió de Französischer Meister

GÈNESI, 6:20-22

Vindrà cap a tu una parella de cada espècie d'ocells, d'animals i de bestioles que s'arrosseguen per terra, perquè sobrevisquin. Procura't menjar de tota mena i fes-ne provisió, per alimentar-vos-en tant tu com tots ells. Noè ho va fer així. Va complir exactament tot el que Déu li havia ordenat.

“Déu no va anar a veure com avaraven l'arca. Estava ocupat amb la revisió del sistema hidràulic del planeta, verificant-ne l'estat de les vàlvules, collant alguna femella mal ajustada que gotejava per on no tocava, provant les diverses xarxes locals de distribució, vigilat la pressió dels manòmetres, a més de moltes altres grans i petites feines, cada una més important que l'anterior, que només ell, com a creador, enginyer i administrador dels mecanismes universals, estava en condicions de dur a bon terme i de comprovar per donar el seu sagrat vistiplau. La festa per als altres, la feina per a ell”.